

Тематична рубрика: Теорія і методика професійної освіти

УДК 378. 147

**ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК
ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

**PREPARING TEACHERS FOR ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK IN
HIGHER EDUCATION IN UKRAINE AS A PEDAGOGICAL PROBLEM**

Гула Л. В.,

*асистент кафедри методики професійного навчання
Миколаївського Національного аграрного університету,
аспірант ХНВУС*

Розглянуто стан організації самостійної роботи студентів в період переходу України до нової моделі системи вищої освіти, підходи до якої потребують докорінних змін. Сучасні суспільно-економічні та політичні умови потребують від майбутніх спеціалістів глибоких та міцних знань зі спеціальності вдосконалення умінь та навичок, які не можна отримати тільки на лекційних та практичних заняттях. Необхідність засвоєння великої кількості необхідної інформації студентами закладів вищої освіти актуалізує потребу вдосконалення самостійної роботи студентів як засобу підвищення ефективності навчання та якості підготовки молодого спеціаліста. Згідно з кредитно-модульною системою здатність до самостійного навчання є необхідною складовою загальної компетенції студента. До пріоритетів освіти, що орієнтуються на сучасний ринок праці, відносять вміння оперувати такими знаннями та технологіями, які здатні задовольнити потреби інформаційного суспільства, підготувати студентів до нових ролей в цьому суспільстві. Сьогодні дуже важливо вміти оперувати не тільки власними знаннями, а й бути готовими змінюватися та пристосовуватися

до нових потреб ринку праці, вмiти управляти iнформацiєю, швидко приймати рiшення та активно дiяти, навчаючись впродовж свого життя.

Сучасна вища педагогiчна освiта вимагає iнновацiйних пiдходiв до органiзацiї самостiйної роботи студентiв. Це обумовлено iнформацiєю суспiльства в цiлому, а також вимогами до навчально-виховного процесу у вищiй школi, пов'язаними з iнтеграцiєю України до європейського освiтнього простору. Звичайно, проблема органiзацiї самостiйної роботи студентiв не нова. Теорiя та методика навчання у вищiй школi має деякiй арсенал наукових дослiджень, якi аналізують той чи iнший аспект самостiйної роботи студентiв, але як сама практика її органiзацiї, так i дидактика ще далекi вiд ефективного розв'язання завдань професiйної пiдготовки майбутнiх спецiалiстiв. У вищих навчальних закладах виникає необхіднiсть якiсно нового рiвня органiзацiї самостiйної роботи студентiв, який урахував би попереднiй досвiд та останнi науковi дослiдження в галузi педагогiки.

Здiйснено дослiдження щодо пiзнавальної дiяльностi студентiв та її залежностi вiд умiння органiзовувати самостiйну роботу. Дослiджено за допомогою яких форм i методiв викладач може ефективно управляти нею та контролювати її у процесi навчання. Проаналiзовано ефективнi форми самостiйної роботи студентiв. На основi опрацювання, узагальнення й систематизацiї наукової лiтератури видiленi фактори, якi сприяють пiдвищенню активностi до самостiйної роботи студентiв закладiв вищої освiти. Визначено шляхи стосовно полiпшення органiзацiї та методичного супроводу самостiйної роботи студентiв. Адже, самостiйна робота полягає в самомотивацiї студентiв. Та щоб стимулювати її у студентiв потрiбно встановити сильну взаємодiю мiж викладачем та студеном, що стає невид'ємним компонентом сучасної вищої освiти.

Ключовi слова: самостiйна робота, самоосвiта, самореалiзацiя, самовдосконалення, форми органiзацiї самостiйної роботи, пiзнавальна

активність студентів, управління самостійною роботою студентів, фактори активізації самостійної роботи.

The state of organization of students' independent work during the transition of Ukraine to the new model of the higher education system, approaches to which require radical changes, is considered. Modern socio-economic and political conditions require future specialists to have deep and solid knowledge in the field of improving skills that can not be obtained only in lectures and practical classes. The need to assimilate a large amount of information required by students of higher education institutions actualizes the need to improve students' independent work as a means of improving the effectiveness of training and quality of training of young specialists. According to the credit-modular system, the ability to self-study is a necessary component of the student's overall competence. Priorities in education that focus on the modern labor market include the ability to operate with such knowledge and technology that can meet the needs of the information society, prepare students for new roles in this society. Today, it is very important to be able to operate not only with your own knowledge, but also to be ready to change and adapt to the new needs of the labor market, to be able to manage information, to make quick decisions and to act proactively, throughout your life.

Modern higher education requires innovative approaches to the organization of students' independent work. This is due to the information of the society as a whole, as well as the requirements for the educational process in higher education, related to the integration of Ukraine into the European educational space. Of

course, the problem of organizing students' independent work is not new. Theory and methodology of higher education have some arsenal of scientific research that analyzes one or another aspect of students' independent work, but both the practice of its organization and didactics are still far from effectively solving the tasks of professional training of future specialists. Higher education institutions need a new level of organization of independent work of students, which would take into account previous experience and recent scientific research in the field of pedagogy.

Research has been carried out on students' cognitive activity and its dependence on the ability to organize independent work. It explores what forms and methods the teacher can effectively manage and control in the learning process. Effective forms of students' independent work are analyzed. On the basis of elaboration, generalization and systematization of scientific literature, the factors that contribute to increasing the activity of independent students of higher education institutions are highlighted. The ways of improving the organization and methodical support of students' independent work are determined. After all, independent work consists in self-motivation of students. But in order to stimulate it for students it is necessary to establish a strong interaction between the teacher and the student, which becomes an integral component of modern higher education.

Keywords: independent work, self-education, self-realization, self-improvement, forms of organization of independent work, cognitive activity of students,

management of independent work of students, factors of activation of independent work.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному ринку праці фахівець вважається конкурентоспроможним тільки тоді, коли має здатність самостійно приймати рішення у нестандартних ситуаціях, рухатися індивідуальними шляхами самовдосконалення, власними зусиллями збагачувати сферу професійних знань та вмінь. У зв'язку з цим головним завданням закладів вищої освіти у підготовці майбутніх фахівців є оволодіння їх ефективними методами самостійної навчальної роботи відповідно до конкретного фаху.

Найбільш актуальною ця проблема виявилася у сфері професійної підготовки педагогічних працівників, оскільки з'явився новий попит на фахівця, здатного здійснювати педагогічне керівництво за самостійною роботою студентів. Викладач, який має досвід ефективної організації власної самостійної роботи, зможе формувати самостійність у своїх вихованців, спроможність до успішної життєдіяльності, яка перебуває в динамічному розвитку.

Успішність та якість процесу навчання можна досягти за допомогою правильної організації та контролю самостійної роботи студентів. Оскільки такий підхід зосереджений саме на формуванні професійної компетентності студентів. Успішність самостійної роботи залежить від різноманітних факторів. До таких факторів можна віднести співпрацю викладача зі студентом, встановлення сприятливих умов навчання та індивідуальні здібності студентів. До вищезгаданого слід згадати мотивацію, яка є важливим елементом самопідготовки.

Актуальною стала проблема саме раціональної організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї студентів. Беручи до уваги думку В. Корнещук, невміння самостійно опрацьовувати матеріал, неспроможність

спланувати і організувати власне навчання є певними труднощами студентів першого курсу вишів [2, с. 72].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії та практиці вищої освіти накопичено великий досвід, який можна використати для удосконалення самостійної роботи майбутніх викладачів: розглянуто теоретико-методологічні основи організації самостійної роботи у системі фахової підготовки педагога в умовах університетської освіти (А.М.Алексюк, В.І.Бондар, С.С.Вітвицька, О.Г.Кучерявий, О.П.Мещаніков, В.Д.Мороз, Ю.С.Піменова та ін.); визначено педагогічні умови щодо підвищення ефективності організації та керування самостійною роботою студентів (Е.В.Гапон, М.І.Смирнова, М.М. Солдатенко, І.М. Шимко та ін.); привернуто увагу до самостійної роботи студентів як засобу удосконалення підготовки майбутнього викладача (І.П.Бобакова, В.М. Буринський та ін.); системний підхід в організації самостійної роботи студентів досліджувався в роботах Г. Гнитецької, Л. Заякиної.

На необхідність модернізації самостійної роботи студентів закладів вищої освіти з метою поліпшення їх професійної підготовки вказували такі педагоги-дослідники: В. Козаков, В. Паламарчук, О. Пехота, О. Савченко, Т. Шамова, І. Шапошнікова.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Сучасна вища освіта поступово, але неухильно переходить від передачі знань до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю та формування у студентів навиків самостійної роботи. Самостійна робота студентів, підходи до якої потребують докорінних змін, на сучасному етапі повинна стати основою вищої освіти.

Зміна концептуальної основи і розширення функцій самостійної роботи студента не тільки веде до збільшення навантаження, а й вимагає зміни у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності та потребує підготовки фахівців.

Виникає необхідність у коригуванні різними психолого-педагогічними засобами забезпечення самостійної роботи студентів. Значущість самостійної

компоненти в навчанні студентів підтверджується тим фактом, що в значній більшості країн співвідношення часу, яке відводиться на аудиторну й самостійну роботу становить 1:3,5 [3, с. 20].

Саме самостійна робота забезпечить «набуття комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей студентів та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентноздатності сучасного фахівця» [6, с. 647].

Усе це нашоухує до пошуків таких форм навчальної роботи у закладах вищої освіти(зво), коли допомога і контроль з боку викладача не пригнічуватимуть ініціативи студента, а будуть прагнути навчити його самостійно вирішувати питання щодо планування, організації та контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність, самосвідомість та самореалізацію як особисті риси характеру.

Мета статті. Висвітлити проблеми керування самостійною роботою студентів закладів вищої освіти та визначити шляхи подолання їх в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Актуальність дослідження обумовлена: по-перше, розробкою нових навчальних планів, в яких акцент зроблено на скорочення аудиторних годин і розширення кількості часу для самостійної роботи студентів; по-друге, збільшенням кількості студентів, що навчаються за індивідуальним графіком, а це потребує не тільки значної уваги викладачів, але й методичного забезпечення самостійної роботи цих студентів; по-третє, першочерговою потребою студентів ефективно і раціонально організувати навчально – пізнавальну діяльність, яка потребує наявності у них певних дидактичних умінь: вміння планувати цю роботу, чітко формувати систему завдань, виділяти серед них найголовніші, вміло обирати способи для оптимального вирішення поставлених задач, здійснювати ефективний постійний контроль за виконанням завдань, вносити необхідні корективи в самостійну роботу, підводити загальні підсумки своєї

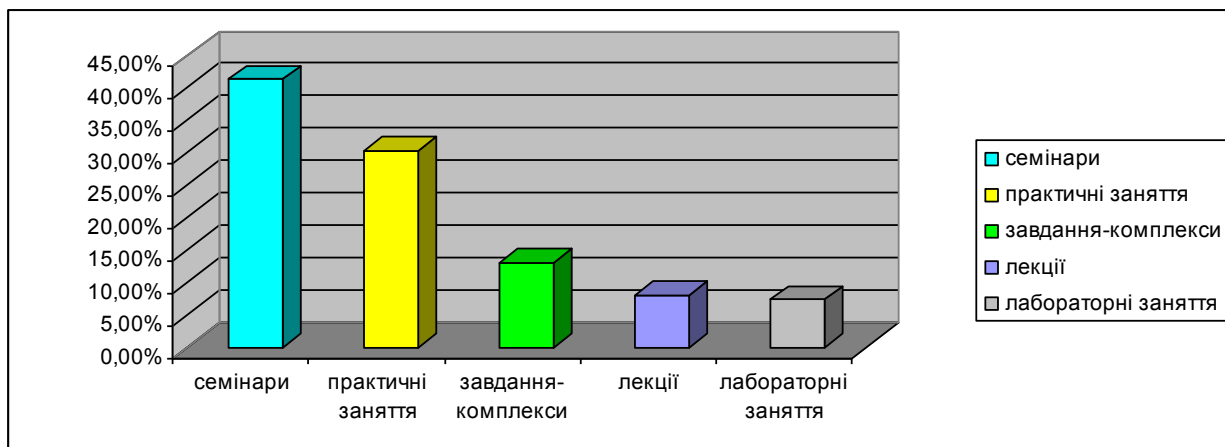
роботи, порівнювати ці результати з наміченими тактичними та операційними цілями, знаходити причини недоліків і намічати шляхи їх усунення в наступній діяльності.

Отже, завданням дослідження було з'ясування відношення студентів до самостійної роботи, виявлення форм, змісту даного виду діяльності, визначення її регулярності та організація методичного забезпечення на даному етапі.

Вирішенню поставлених завдань сприяло дослідження, яке було проведене на базі Миколаївського Національного аграрного університету в 2019 році. У дослідженні взяли участь 147 студентів 1-3 курсів та 13 викладачів інженерно-енергетичного факультету. Серед студентів було проведено анкетування щодо повноти та ефективності їх професійної підготовки в майбутній діяльності. Особливу цінність для даного дослідження мали питання, що стосуються саме самостійної роботи студентів.

Так, на запитання стосовно форми організації освітнього процесу в зво, що стимулюють інтерес до самостійного оволодіння знаннями, 41,3% студентів назвали семінари, 30,3% визначили практичні заняття та 13% завдання-комплекси, що пов'язані з основними розділами дисципліни, які видаються на навчальний рік та логічно взаємопов'язані. Так, кожний тематичний комплекс може складатися з 5- 7 завдань, наприклад: скласти глосарій до теми, або опорну схему чи заповнити опорну таблицю; відповісти на питання самоперевірки; розв'язати ситуаційні задачі й вправи. При цьому, лекції (8,1%) та лабораторні (7,3%) студенти не вважають стимулом для активізації власної пізнавальної діяльності.(мал.1)

Форми організації освітнього процесу стосовно стимулювання самостійної роботи

Мал.1

Слід звернути увагу на те, що 70,7% студентів не вважають виробничу практику простором вияву своєї самостійності.

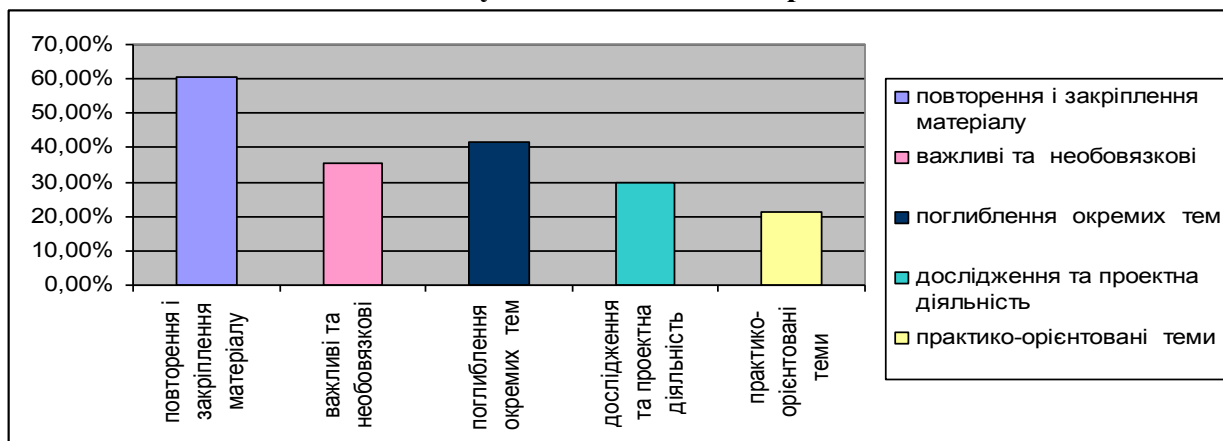
Результати дослідження дають змогу зробити висновок, що спонукають до самостійної активності студентів такі форми роботи, на яких чітко визначений поетапний контрольний-оціночний компонент. Саме можливість набрати бали більше приваблює студентів, а ніж бажання розширити сферу своїх професійних знань та вмінь. Тоді як лекції з певної дисципліни, або лабораторні роботи, не спонукають студентів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності. А небажання проявити самостійність під час виробничої практики свідчить або про слабкий професійний інтерес студентів, або про надмірне опікування ними викладачів, яке знижує потребу студентів у самостійній підготовці.

Стосовно особливостей тематичної конкретизації самостійної роботи студентів було поставлене запитання: «Які ж теми викладачі зобов'язанні виносити на самостійне опрацювання?»

Так як у студентів була змога обрати декілька відповідей одночасно, ми одержали такі результати. 60,7% студентів вважають, що це теми, які орієнтовані на повторення та закріплення вивченого матеріалу. 35,6% вважають, що це теми, спрямовані на вивчення деяких окремих питань, які не є важливими та обов'язковими, а більше являють довідкову інформацію для загального розвитку. 41,7% студентів, які вказали на матеріал поглиблення

окремих тем, а 29,7% бажають самостійно здійснювати дослідницьку або проектну діяльність під час самостійної роботи, і лише 21,5% студентів назвали практико-орієнтовані теми. (мал.2)

Рівень зацікавленості студентів самостійною роботою стосовно тем

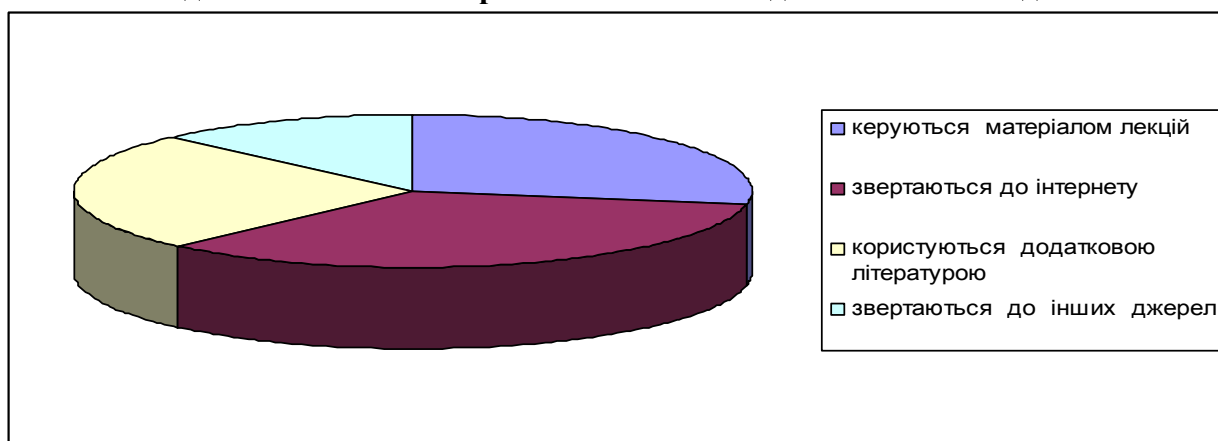

Мал.2

Можна зробити висновок, що більшість студентів розглядають самостійну роботу лише як репродуктивне повторення з незначним поглибленням вивченого матеріалу з викладачем, а не стартовий майданчик для подальшого руху в освоєнні професійних знань. І тільки третя частина студентів бажають самостійно відкривати для себе горизонти нових знань, самовдосконалюватись завдяки дослідницькій та проектній діяльності.

Дуже цікаво й те, що 47% студентів під час самостійної підготовки до занять керуються лише матеріалом лекцій викладачів, 58% звертаються до інтернет – ресурсів, 43% використовують додаткову літературу і 21% залучають інші джерела інформації.(мал.3)

Співвідношення між використанням засобів до самостійної підготовки

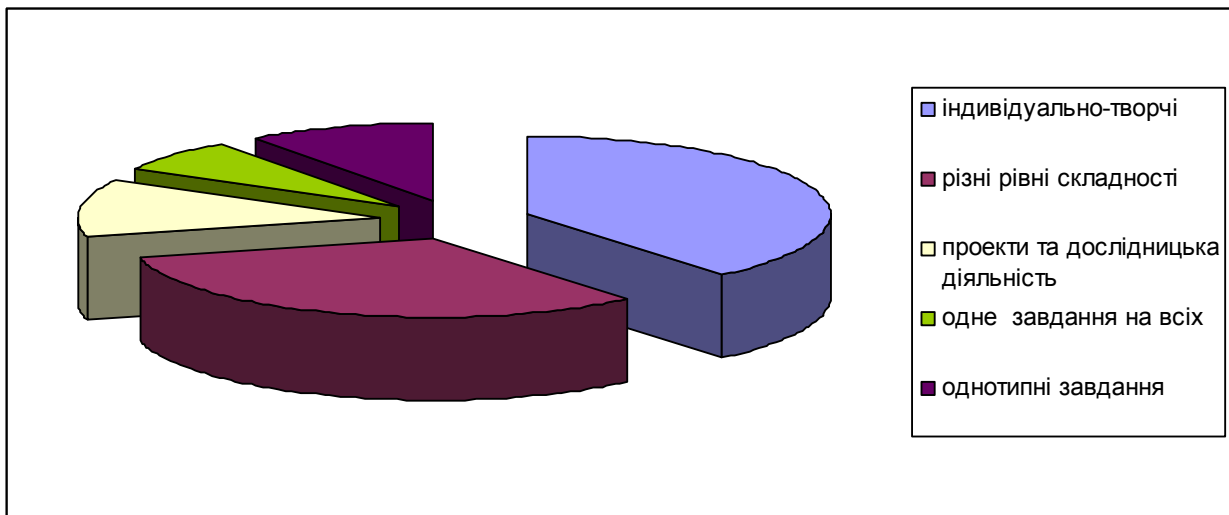
Це свідчить саме про те, що кожен студент намагається знаходити найбільш зручніші для нього інформаційні джерела, які відповідають його інтересам і вподобанням та є ситуативно виправдані.

Опитавши викладачів отримано результати, які збігаються з результатами відповідей під час анкетування студентів. Більшість студентів заходить час для консультації з викладачем для кращого опрацювання поданого на лекціях матеріалу. Отже, потреба у консультаціях виникає у 71% студентів, спілкування з викладачем потребують 63% для опрацювання пропущеного матеріалу, 47,9% уточнюють під час консультацій деталі лекційного матеріалу. 35% має бажання розв'язувати додаткові та творчі завдання. І лише 27,1% намагається дискутувати з викладачем, виявляє свою позицію і намагається відстоювати її, використовуючи додаткові аргументи та факти.

Таким чином, можна стверджувати, що консультації викладачів найчастіше носять в репродуктивний характер, який збігається з відповідями студентів щодо змістового наповнення їх самостійної роботи.

Одержані дані були підтверджені і характером завдань, які пропонувалися викладачами для самостійної роботи: 39% завдань можна віднести до категорії індивідуально-творчих, 32% охоплюють різні рівні складності, 12% – проекти та завдання пошуково-дослідного характеру, однотипні завдання складають 10% і одне завдання на всіх – 7%. (мал.4)

Співвідношення різновидів самостійних завдань пропонованих викладачами

Мал.4

Таким чином, це дослідження показало певну відповідність між даними викладачем завданнями і виявленням самостійності у студентів. Важливо відмітити, що за роз'ясненням викладачів, завдання, яке дається одразу більшості студентів і однотипні завдання, частіше виконуються студентами за єдиним шаблоном. Слід відзначити, що це значно знижує як позитивний ефект від виконання завдання, так і уповільнює вияв самостійності студентів. Що стосується проектної діяльності, то вона часто залишається поза увагою студентів, бо потребує інтегрованих знань з різноманітних предметів та вміння проводити пошуково-дослідну діяльність та комунікативної компетентності. Крім того, ця діяльність потребує значно більше часу для виконання самостійної роботи, тому це впливає на студентський вибір завдань. Також виконання проектних завдань вимагає і значної підтримки та допомоги викладача, оскільки не всі виконавці проекту можуть бути компетентними щодо особливостей певного виду діяльності.

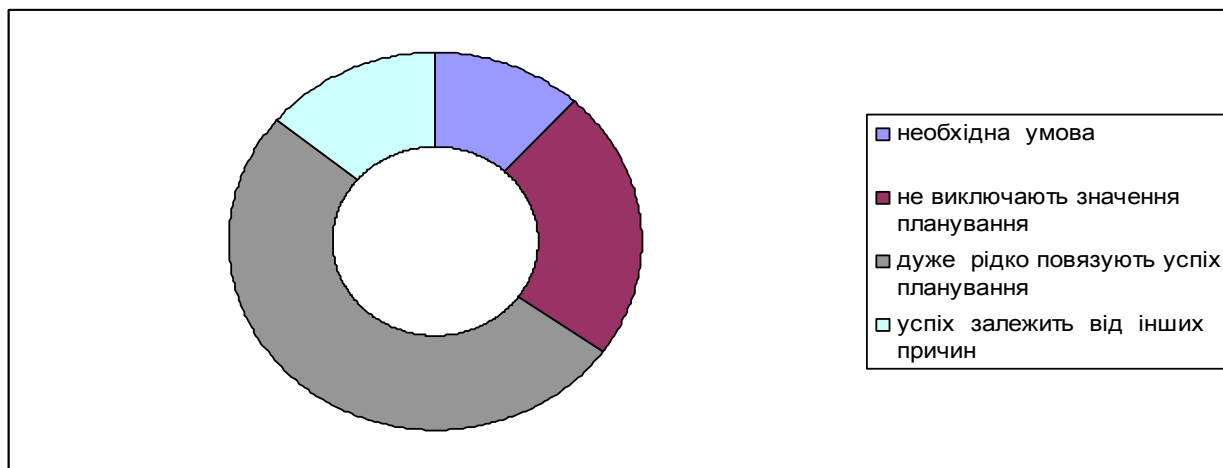
Було з'ясовано й кількість часу, яка витрачається студентами на індивідуальну підготовку до занять. Середні показники зводилися до 4,5 години в робочі дні та 5,5 годин – у вихідні. Студенти старших курсів витрачають порівняно з першокурсниками менше часу на самостійну роботу.

Стосовно проблем, що пов'язані з організацією самостійної роботи, студенти виділили 2 групи труднощів. До першої вони віднесли достатньо

великий обсяг інформації та недостатність часу на її опрацювання. Це швидше за все свідчить про невміння студентів розрахувати власний час та раціонально вибудувувати роботу, що, на думку деяких дослідників, є запорукою успіху. Петрук В. вважає, що самостійна робота – це навчання, яке визначає здатність студентів усвідомлено для себе ставити завдання, цілі, планувати власну діяльність та здійснювати її [4, с. 23].

Цей висновок підтверджено опитуванням студентів щодо ролі планування в досягненні позитивних результатів та успіхів. На питання «Вважаєте Ви, що планування діяльності є запорукою отримання позитивного результату та успіху роботи?» студенти дали наступні відповіді: 11,8% опитаних вважають, що це є необхідною умовою успіху; 23,2% не виключають значення щодо планування у досягненні позитивних результатів у роботі; 51,1% дуже рідко пов'язують успіх з плануванням; а 13,9% студентів стверджують, що успіх залежить від інших причин, але не від планування (мал.5).

Залежність успіху та позитивного результату від планування навчальної діяльності

Мал.5

Одержані результати свідчать, що більшість студентів не вбачають необхідності чітко планувати власну діяльність, бо впевнені, що детально розроблені плани не реалізуються завдяки впливу різноманітних непередбачуваних причин і факторів.

Друга група труднощів більше пов'язана з методичним забезпеченням самостійної роботи студентів викладачами і мала наступні причини:

нечіткість формулювання завдань, відсутність методичних рекомендацій щодо виконання завдань, зависокі вимоги викладачів.

Висновки. Дослідження дало змогу зробити такі висновки:

1. Самостійна робота зараз в більшості виконує функцію повторення, уточнення та закріплення матеріалу і має нижчий рівень за аудиторну роботу. Викладачі частіше перебільшують роль логічного початку у викладці своїх дисциплін і не приділяють уваги проблемі сприйняття його студентами. Рідко висвітлюються міждисциплінарні зв'язки, що впливають на краще засвоєння викладеного матеріалу.

2. Не має великої зацікавленості студентів виконанням самостійних завдань. Адже вони не бачать їх ролі у професійному зростанні. Важливим спонукальним чинником є можливість бути успішним та вмотивованим в своїй майбутній професійній діяльності. В. Корнешук стверджує, що успішність самостійної роботи залежить від усвідомлення необхідності професійного зростання. Високий рівень мотивації щодо отримання фахових знань, формування вмінь та навичок сприяє самостійній пізнавальній активності, бажанню досягати успіхів в оволодінні обраною професією [2, с. 73]. Самостійна робота при зацікавленому ставленні студентів до неї переростає у їх самоосвітню діяльність. Це відбувається тоді, коли вони усвідомили цілі самостійної роботи і за власним бажанням роблять усе, щоб їх досягти [7, с. 99].

3. Обсяг завдань на самостійну роботу і число контрольних з дисципліни визначаються викладачем або кафедрою, частіше їх дуже багато, що обтяжливо для студента. Не завжди викладачем робиться обґрунтована оцінка складності завдання і часу, необхідного на його підготовку.

4. Не узгоджені терміни подання домашніх завдань з різних дисциплін призводять до нерівномірності розподілу самостійної роботи за часом.

5. Багато з пропонованих завдань для студентів не налаштовані на активну роботу, а їх виконання часто може бути здійснено формально, без

індивідуального та творчого підходу, а іноді й без розуміння виконуваних завдань.

6. У більшості студентів не сформована постійна потреба у самоосвіті, самоактуалізації та саморозвитку.

7. Методичне забезпечення самостійної роботи потребує вдосконалення для надання студентам можливості формування власного освітнього шляху.

8. Недостатні навички самостійної роботи студентів блокують зростання професійної компетентності.

Результати опитування дали змогу зробити висновки, що організація самостійної роботи студентів – це проблема, яка вимагає ще тривалого дослідження та серйозних підходів. Ефективність її залежить від гнучкого управління, що пов'язане з чітким плануванням, вмілою організацією, продуманим методичним забезпеченням, використанням інформаційно-комп'ютерних технологій стосовно самостійної роботи.

Виходячи з того, що самостійна робота студентів в сучасних умовах розвитку вищої освіти України є головним резервом підвищення ефективності професійної підготовки викладачів, можна виділити такі фактори, які сприяють активізації самостійної роботи студентів.

- 1. Єдині вимоги.** Створити єдині вимоги до організації самостійної роботи студентів викладачів з усіх навчальних дисциплін. Визначення обсягів позааудиторної роботи, розробка нормативів.
- 2. Постійний контроль.** Забезпечити послідовність, систематичність самостійної роботи та зробити самостійну роботу основою стабільного руху студентів шляхом індивідуально-професійного самовдосконалення. Здійснювати керівництво самостійною роботою та контроль за її ходом.
- 3. Зрозумілість.** Передбачити доступність і посиленість навчального матеріалу для самостійного опрацювання студентами.
- 4. Якісні умови.** Забезпечити умови для організації самостійної роботи студентів (наявний аудиторний фонд, відповідна матеріально-технічна база, методичне забезпечення, консультації викладачів тощо).

- 5. Цінність.** Важливо психологічно налаштувати студента, показати йому, наскільки потрібна виконувана ним самостійна робота.
- 6. Вмотивованість.** Використання мотивуючих факторів контролю знань (рейтинг, тести, накопичувальні оцінки, нестандартні екзаменаційні процедури тощо). Ці фактори можуть викликати прагнення до змагання, що саме по собі є сильним чинником вмотивованості та самовдосконалення студента.
- 7. Творчість.** Творча наукова діяльність – це основа самостійної роботи. Прикладом такої діяльності може бути залучення студентів в науково-дослідній або методичній роботі, участь в олімпіадах з навчальних дисциплін, конкурсах науково-дослідних робіт, конференціях.
- 8. Інтегрованість у навчання.** Освіта розглядається через призму загальної картини і не ділиться на окремі дисципліни. Предметні межі зникають, коли викладачі заохочують студентів робити зв'язок між дисциплінами й спиратися на знання і навички з кількох дисциплін. Розроблення навчальних посібників міждисциплінарного характеру може стати новою сходинкою у самостійній роботі студентів на етапі одержання сучасної освіти.
- 9. Проблемний підхід.** Проблемна ситуація в навчанні — це пізнавальна перепона, для подолання якої студенти мають здобути самостійно нові знання або докласти інтелектуальних зусиль. В подальшому студенти самостійно формулюють проблему та розв'язують її (в курсовій чи дипломній роботі) під контролем викладача.
- 10. Технологія концентрованого навчання.** Дана технологія є інтерпретацією широко відомого методу занурення - навчання з елементами релаксації, навіювання і гри. Різновидом цього виду занять є проведення багатогодинного практичного заняття, яке охоплює кілька тем курсу і спрямоване на вирішення наскрізних завдань.

11. Студент-консультант. Призначення студентів-консультантів з найбільш обдарованих студентів та надання їм всебічної допомоги. Практикувати обмін ролями таких студентів з викладачем. Наприклад, читання ними фрагменту лекції за умови його попередньої підготовки викладачем.

Отже, для успішної організації та функціонування самостійної роботи студентів вкрай необхідні, по-перше, комплексний підхід до організації такої роботи за різними формами аудиторної роботи, по-друге, поєднання всіх типів самостійної роботи, по-третє, забезпечення якісного контролю за виконанням завдань. На підставі проведеного дослідження та практичного досвіду можна зробити висновок, що вдосконалення педагогічної майстерності викладача вищої школи щодо організації самостійної роботи повинно відбуватися шляхом системного підходу.

Отже, лише за умови систематичного, планомірного та інтегрованого підходу до організації, проведення, керівництва та управління самостійною роботою можливо підготувати висококваліфікованого та компетентного спеціаліста на рівні європейських вимог до професійної підготовки з достатнім та високим інтелектуальним потенціалом, фаховими та творчими здібностями.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / [за ред. В. Г. Кременя]. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2004. – 384с.
2. Корнещук В. Самостійна робота студентів як важливий фактор неперервної професійної підготовки фахівців / В. Корнещук // Збірник наукових праць / Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2009. – № 48, ч. 2(2). – С. 71-73.
3. Кочина Л. Організація та зміст самостійної роботи студентів / Л. Кочина, І. Сіндіч // Початкова освіта. – 2009. – № 11. – С. 20-22.

4. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія / В. А. Петрук. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 292 с.
5. Швець Д. Є. Керованість самостійною роботою студентів як шлях для підвищення якості освіти / Д. Є. Швець, Є. Я. Шваець // Гуманітарний вісник ЗДА. – 2010. – Вип. 41. – С. 203-207.
6. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К. : Алерта, 2010. – 696 с.
7. Яковець Н. І., Аніщенко О. В., Дубровська Л. О. Вступ до спеціальності: [навчально-методичний посібник для студентів педагогічних спеціальностей] / за заг. ред. Н. І. Яковець; 2-ге вид. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 167 с.